

Lietuvių WEEKLY NEWS

Nr. 7 (19) Detmoldas, 1947 m. vasario mėn. 15 d. II metai

1918 M. vasario 16 d. laisvam gyvenimui kilo Lietuva

Lietuvių laisvės ir tautos kultūros šventovė — Karo muziejus su Laisvės statula, su varpinės bokštu, iš kur anais laisvės dienomis skambėdavo Laisvės varpas, su muziejaus sodeliu, kur prie Nežinomojo Kareivio kapo pagaliai nulenkavo galvą lietuviai, o jo lūpos tardavo giesmės žodžius, kur džiaugsmo ir liūdesio dienomis minčių minios rinkdavosi... O šiandien...

PABALTIO KLAUSIMAS ANGLIJOS PARLAMENTE ITALIJOJE GEDULAS

Pabaltijo klausimas. Pirmą kartą beveik 7 metų laikotarpį Anglijos parlamente vyriausybės moomone dėl Pabaltijo valstybių pareiškė užs. reikalų ministro pavaduotojas Mc. Neil. Vienas konservatorių atstovas vyriausybę paklausė, kokia yra dabartinė Pabaltijo valstybių padėtis. Ministras atsakė, kad Anglijos vyriausybė niekada neužyrė Pabaltijo valstybių inkorporavimo į Sov. Sg. teritoriją. Jis pabrėžė, kad Anglijos vyriausybė Lietuvos, Latvijos ir Estijos valstybių inkorporavimą į Sov. Sg. pripažįsta tik „de facto“. Anglijos vyriausybė šių kraštų prijungimo „de jure“ nepripažino. Šia proga darbičių atstovas Price nurodė, kad Pabaltijo teritorija 300 metų priklausiusi Rusijai. Kiti atstovai vyriausybę užklauso dėl Karpatų Ukrainos prijungimo prie SSSR. Į tai Mc. Neil atsakė, kad tai buvo dvivalė sutartis tarp Čekoslovakijos ir Sov. Sg. „MK“ Nr. 6 cituoja New Yorko dienraštį „Daily News“. Šiame įtakingame New Yorko laikraštyje rašoma, kad ministrui Marshallui Maskvoje teks susidurti ir su Pabaltijo valstybių klausimu. Štai šio laikraščio pasisakymas:

Vengrijos vyriausybės vardu užs. reikalų ministras įteikė notą dėl Vengrijos mažumos persekiojimo Čekoslovakijoje. Sutartis pasirašius, D. Britanijos užs. reikalų ministras Bevinas pasiuntė sveikinimo telegramas visoms vyriausybėms, nurodydamas, kad jos dabar gali pradėti taikingą gyvenimą. **Palestina.** Ligi vasario 8 d. iš Palestinos buvo evakuoti visi nereikalingi britai civiliai. Vasario 10 d. Jeruzalėje buvo maitėti mirti 3 žydai teroristai ir 1 kalėti-ligi gyvos galvos. Dėl šio teismo sprendimo padėtis Palestinoje vėl įsitempė. Vasario 10 d. žydų civilinės ir Jewish Agency įstaigos atmetė aukštojo Palestinos komisaro kvietimą bendradarbiauti kovojant su teroristais. Vasario 8 d. Londone mėginta atnaujinti nutrukusią Palestinos konferenciją. Bevinas įteikė naujus pasiūlymus arabams ir žydams. Pagal juos Palestina nedaloma, bet valdoma bendradarbiaujant žydams ir arabams. Per du metus į Palestiną turėtų būti įsileista 96.000 žydų. Arabai šį britų pasiūlymą atmetė. Žydai šiuos pasiūlymus tebesvarstė. Atrodo, kad Palestinos konferencija turės būti atidėta patogiam laikui.

Bulgarija. BBC pranešė, kad Anglijos vyriausybė savo notoje Bulgarijos vyriausybei pranešė, jog ji pripažįsta dabartinę Bulgarijos vyriausybę. Anglija šio žingsnio imasi po to, kai tapo pasirašytos taikos sutartys ir tarp šių kraštų nebėra karo padėties. Anglija su įdomumu seka Bulgarijos įvykių raidą, ir jos tolimesni sprendimai priklausys nuo Bulgarijos vyriausybės veiksmų. Notoje pabrėžiama, kad Anglija neskaito buvusių parlamento rinkimų demokratiniams ir kad jie neatitinka Jaltos susitarimų. Bulgarijos vyriausybė savo atsakyme pabrėžė, kad ji su pasitenkinimu priima D. Britanijos žingsnį dėl vyriausybės pripažinimo, bet atmeta pastabas dėl rinkimų demokratiškumo.

„MK“ Nr. 6 cituoja New Yorko dienraštį „Daily News“. Šiame įtakingame New Yorko laikraštyje rašoma, kad ministrui Marshallui Maskvoje teks susidurti ir su Pabaltijo valstybių klausimu. Štai šio laikraščio pasisakymas:

Italija. Rysium su pasirašytąja taikos sutartimi, visoje Italijoje vyko protesto demonstracijos. Bažnyčių varpai skambino gedulo ženklais, o kai kurios imonės įvykdė 10 min. streikus. Vėliavos buvo peristos gedulo kaspinėmis. Polos mieste, kurį pagal taikos sutartį perima Jugoslavija, vasario 10 d. betikrinant sargybas buvo nušautas 13 pėstininkų brigados vadas gen. Winton. Jį nušovė viena italie. Ji buvo suimta. **POLA — NEGYVAS MIESTAS** Roma, DPD. Iš Adrijos uosto Pola prasidėjo didelis gyventojų evakuavimas. Kaip evakuavimo komitetas praneša, iki vasario mėn. 10 d. kada bus pasirašyta Italijos—Jugoslavijos taikos sutartis, nori miestą palikti 25.000—33.000 gyventojų, kad nepatektų po jugoslavų valdžia. Komunistų išlaisvinimo komitetas turįs jau paruoštą planą, kaip vėl apgyvendinti negyvą miestą. **Anapus Atlanto.** Vasario 7 d. JAV užs. reikalų sekretorius George Marshallis pirmoje spaudos konferencijoje

paštaravo apie vyriausybės užs. politikos gaires. Jis pareiškė, kad visuotinio karinio apmokymo sistema yra būtina Amerikoje, kad galėtų paremti JAV užs. politiką efektyvia karine pagalba. Dabartiniai metodai, kuriais siekiama užtikrinti karių skaičių armijoje, yra nepraktiški ir neefektyvūs. Gen. Marshallis pabrėžė, kad negalima spręsti nusiginklavimo problemų, kol nėra sutarkta tarptautinė taisyklė. Jis nurodė, kad JAV ambasadorius Arthur Bliss Lane Varšuvoje bus atšauktas į Vašingtoną, kad padarytų pranešimą apie buvusius rinkimus, kuriuos JAV skaito neteisėtais. Jis pareiškė, kad tęs Byrnes—Trumano užs. politiką, kuri siekia sustiprinti Jungtinių Tautų Organizaciją, kaip instrumentą spręsti tarptautinius ginčams ir išlaikyti pastoviai taiką. Jis atsakė bet ką pareikšti dėl dabar vedamų diskusijų DP reikalui ir kiek jų turėtų būti į Ameriką įsileista. Šį klausimą pirmą turi aptarti Kongreso Komitetas.

Nutarimas.

Lietuvos Taryba savo posėdyje vasario 16 d. 1918 m. vienu balsu nutarė kreiptis: į Rusijos, Vokietijos ir kitų valstybių vyriausybės šiuo pareiškimu:

Lietuvos Taryba, vienintelė lietuvių tautos atstovybė, remdama pripažintą tautų apsisprendimo teisę ir lietuvių Vilniaus konferencijos nutarimu rugėjo mėn. 18-23 d. 1917 metais, skelbia atstatanti nepriklausomą demokratiniams pamatais sutvarkytą Lietuvos valstybę su sostine Vilniuje ir tą valstybę atskiriančią nuo visų valstybinių ryšių, kurie yra buvę su kitomis tautomis.

Drauge Lietuvos Taryba pareiškia, kad Lietuvos valstybės pamatus ir jos santykius su kitomis valstybėmis privalo galutinai nustatyti tiek galima graičiau sutauktas steigiamasis seimas, demokratinis būdu visu jos gyventojų išrinktas.

Lietuvos Taryba pranešdama apie tai... vyriausybei, prašo pripažinti nepriklausomą Lietuvos valstybę.

Vilniuje, vasario 16 d. 1918 m.

(List of signatures and names)
J. Vileičius, dr. J. Saulys, kun. J. Staugaitis, S. Narutavičius, dr. J. Basanavičius, A. Smetona, kun. K. Šaulys, inž. St. Kairys, A. Petrusis, IIje eilėje stovi K. Bizauskas, J. Vailokaitis, D. Malinauskas, kun. V. Mironas, M. Biržiška, kun. S. Smilgevičius, S. Banaitis, P. Klimas, A. Stulginskis, J. Šernas ir Pr. Dovydaitis. Šeši iš jų išvežti į Sibirą.

Pabėgėlių ateities perspektyvos

Nuo šio mėnesio pradžios vis dažniau pasigirsta balsų, kad reikia sutvarkyti pabėgėlių ir tremtinių reikalus. Amerikiečių zonoje ši problema bandoma spręsti dalį DP išsiunčiant į Belgiją, o kitiems duodant darbo Vokietijos zonoje, dirbančioje amerikiečiams, ir kitose darbo srityse. Britų zonoje šis klausimas buvo beveik neįjudėjęs iš mirties tasto. Pastenkiama viena kita stovykla, kurios gamino mišką britų reikalams. Tačiau tremtinių reikalai aktualėjant ir britų visuomenėje ir spaudoje šiuo reikalu parodyta gyvensnio susidomėjimo. Pacituosime keletą pareiškimų ir spaudos ištraukų. Pirmasis DP klausimu pabilo buvęs UNRROS Europos vyr. direktorius gen. leit. Frederick Morgan. Jis pareiškė, kad ketvirtį milijono tremtinių, gyve-

nančių britų okupuotoje zonoje, reikėtų įsileisti į D. Britaniją. Šiuo žygiu būtų atliktas žmoniškas darbas ir išspręsta Anglijos darbo problema. Reikia manyti, kad gen. Morganas yra tremtinių reikalų žinovas, ir jo balsas nebūs praeitis tylioms. Po šio pareiškimu, konservatorių dienraštis Daily Mail, apsvarstęs tremtinių reikalą Europoje ir pasiremdamas Morgano pareiškimu, nurodo, kad benamių Vokietijoje esama apie 0,5 mil. kurių britų zonoje gyvena 250.000. Laikraštis rašo, kad Morganas tremtinius laiko produktingais žmonėmis, kuriuos būtų galima įjungti į D. Britanijos darbo procesą, ir baigia pastaba, kad prieš 300 metų, esant panašioms aplinkybėms, Anglija priėmė didelį skaičių hugenotų pabėgėlių iš Prancūzijos ir tuo būdu įliejo šviežio kraujo į Anglijos Imperiją. Pabėgėliai, atvykę į D. Britaniją, padėtų išspręsti darbo problemą, baigia laikraštis.

„Daily News“ primena, kad Amerikos vyriausybė pasmerkė Baltijos šalyse rusų praveistus rinkimus, nepripažino jų kraštų prijungimo prie Rusijos ir tebelabai jų atstovybes Washingtone, lygiai kaip tai daro ir kai kurie kiti kraštai. Tik Argentina, suėjus į santykius su Rusija, suspendavo Baltijos kraštų atstovybes. Baltijos kraštai savo viltis buvo sudėję į Atlanto Carterį. Dabar jie tikisi, kad gal Maskvos konferencijoje iškilis jų laisvės byla. Jei tai neįvyktų, būtų mėginama Lietuvos ir kitų Baltijos kraštų laisvės reikalą iškelti Jungtinėse Tautose. „Daily News“ primena nesėkmingą prezidento Trumano pareiškimą, kad Amerikos politika Baltijos šalių atžvilgiu nesikeitė ir nesikeis. Taip pat nurodo respublikonų partijos pirmininko Reece pareiškimą prieš rinkimus, kad respublikonai stovi už tų šalių nepriklausomybės atstatymą. Po rinkimų daugiau nieko negirdėti iš abiejų partijų Baltijos kraštų laisvės reikalą. „Daily News“ iškelel šiuos klausimus, yra didžiausias Amerikos laikraštis, šio klausimo spausdinąs apie pusrėčio milijono, o sekmadieniais per 4 milijonus egzempliorių.

Lietuvos Taryba 1918 m. vasario 16 dieną paskelbusi Lietuvos nepriklausomybę. Iš kairės dešinėn Ije eilėje sėdi: J. Vileičius, dr. J. Saulys, kun. J. Staugaitis, S. Narutavičius, dr. J. Basanavičius, A. Smetona, kun. K. Šaulys, inž. St. Kairys, A. Petrusis; IIje eilėje stovi K. Bizauskas, J. Vailokaitis, D. Malinauskas, kun. V. Mironas, M. Biržiška, kun. S. Smilgevičius, S. Banaitis, P. Klimas, A. Stulginskis, J. Šernas ir Pr. Dovydaitis. Šeši iš jų išvežti į Sibirą.

TIKĖKIME TEISINGUMO LAIMĖJIMU

Jau septyni metai, kaip Nepriklausomybės šventė yra mums aptendoma kartaus vargo ir sunkių minčių. Po anų birželio dienių, kada visais Lietuvos keliais nusidriekė raudonosios tankų voros, neturėjome nei vienos žviesesnės Vasario 16. Kai karas dar tik artėjo, mes jau nujautėme nelaimę, kuri negalėjo aplenkti mažos mūsų šalies. Bauginomės, kad sulauksime svetimųjų savo namuose, bet netikėjome, kad patys būsime išginti į svetimus kraštus: vienį į vergiją ir pražūtį, kiti į ištremimą ir skurdą. Dabar ir gimtajame krašte ir svetimojo šalyj sunkiai kenčia visa lietuvių tauta ir tam didžiam jos skausmui, atrodo, nesimato greito galo. Galima būtų visiskai nusiminti, jei mūsų neugustų viltis ir nesutvirtų Vasario 16 dienos palikimas.

Minime Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimą net ir pačiomis niūriausiomis dienomis, nes tai mūsų stiprybės vėsmė ir atrama. Vasario 16 akto pabrė-

žia mūsų nusistatymą, kuris atitinka visų geros valios ir taikių žmonių siekimus. Jiš buvo ir tebėra reikšmingas ne mums vieniems, jis reikšė ir tebe reikšia laisvą ir neįprievertatą valią milijonų žmonių, kurie jau po ano karo nepripažino tautų santykiavime vietas prievartai ir terorui. Šiandien žmogaus laisvė dar labiau pabrėžiama. Vasario 16 dienos akto kaip tikslai iškelia tas idėjas, kurios yra skelbiamos Atlanto Chartos ir kurios vis užakcentuojamos Vakarų kultūra atstovaujantių didžiųjų valstybių. Tarptautinėmis sutartimis tebeieškoma pagrindų teisingiems ir demokratiškiems tautų santykiams nustatyti, nors tati ir ne iš karto nusiseka. Taip yra dėlto, kad daugumas mažesniųjų tautų kenčia ne tiek dėl savo geopolitinės padėties, kiek dėl to demoniško, kuris yra visus visus apnikęs. Karas neįstengė šito blogio pašalinti, ir štai mes kenčiame kaip kovotojai už žmogaus laisvę ir tautų išsivadavimą.

Zymi šitos aukos dalis atitenka ir mums, nes ir pro mus yra nutysęs kovos baras dėl Lietuvos Nepriklausomybės. Būdami išblaškyti po svetimus kraštus, mes turime atstovauti savai tautai, kuri ir savo valstybė ir savo kultūra ugde žmoniškumą ir tuo atžvilgiu niekam nenusikalto. Tai duoda mums teisės bei pagrindo netylėti dėl daromos mūsų tautai skriaudos. Kad ir maža esame tauta, tačiau turim ir garbingą, ir jos niokojimas yra nusikalimas prieš žmoniškumą. Esame tad laimingi, kad būdami vakarų globoje, turime progos ginti savo tautą pačių savo gyvenimu, žodžiu ir darbu. Tai yra mūsų tremties įprasminimas ir paties sunkaus likimo mums skirtas uždavinys. Tai yra mums pavestas kovos baras, kuriame privalome išverti, nors ir labai sunkūs mus sutiktų smėgiai.

Jei ir turime nepalaužiamą tikėjimą, jei ir manome, kad taip pasilikti visą laiką negali, tai pačios kančios didumo ir laiko nusakyti negalime. Šita nežinia skatina mus turėti ištvėrmės ir pasiryžimo, prisiskverbti ir pro sunkiausias kliūtis, tai yra laukti tokiu metu paties neįtikimiausio ir paties pikčiausio apsvylimo ir kartu ruoštis su juo susigrumti, iš kur jis mus betuotų. Su kiekviena diena ir su kiekviena kliūtimi turime mažėti, o didėti mūsų sutarimas, mūsų budrumas ir apdairumas, kad nežinoma dalis ne mus gniuždytų, o mes įveiktume pikta.

Vasario 16 kaip tikslai mums teikia tam jėgos ir primena, kad ji buvo įgyvendinta visos tautos kietu nusistatymu ir savanorių krauju ir aukomis. „Per aukas ir pasivėntimą laisvę laimėjome“, tik tuo būdu turime vėl ją atgauti, jei tik dėl savo nelaimingo krašto aukosimės, kuo begalėdami ir kur bebūdami. Kada mūsų neįjungia pati gimtoji žemė, kurios ilgimės neturėdami kur galvos priglausti, tai mus riša josios neužgesoma meilė, mūsų tautinės tradicijos, praicitis ir kalba. Visi tie ryšiai niekada neleis mums pabirti, nors ir išzarstyti mūsų kietas likimas. Visi mes, kaip vienas, kovingi ir ryžtingi laukiame dienos, kai laimingai ir šviesiai Vasario 16 bus minima laisvės žemėje, kur suplauks visa išskamuota ir išblaskyta lietuvių tauta. Rasit, praicit dar ne vieneri laukimo metai, bet nekada nepracis mūsų žaismas teisybės ir mūsų kovos įkarštis, iki Dievo malone rasti Teisingumo ranka nenu-trenks melo ir prievartos nuo jų išpuik-susio sosto.

Tespind Vasario 16 visų mūsų širdyse, teįjunga mūsų visų lietuvių tremtinių bendruomenę ir testiprina mūsų dvasios jėgas ryžtingai ištvėrmei ir vienįgai kovai, atstatant Nepriklausomą Lietuvą.

LTB Vyriausiasis Komitetas
Vokietija 1947 m.

Lietuvos respublikos prezidentas ALEKSANDRAS STULGINSKIS

Prieš kiek laiko tremtinių stovyklas pasiekė liūdna žinia, kuri greta kitų panašių ypatingai ryškiai liudija tragišką mūsų tautos kelią, padėtį ir būseną, ypač kai kaimynų imperializmas neturi jokio žmoniškumo, kultūros ir moralės, — tai žinia, kad didžiojoje Sibiro erdvėje mirė buvęs demokratinės Lietuvos respublikos prezidentas Aleksandras Stulginskis, nepakękęs nepaprastai sunkių kategorinės darbo stovyklos sąlygų, bado ir šalčio. Jo mirtis, kaip ir daugelio tūkstančių mūsų tremtinių Sibire, kuriuo rusai mums kankina ir marina jau pusantro šimtmecio, yra lietuvių tautos kankinio mirtis. Ji mums juo skaudesnė, nes tai yra mirtis valstybės vyro, turėjusio aukščiausių valstybėje padėčių, vieno valstybės atkūrėjo mirtis.

Todėl mums reikia plačiau pažinti jo gyvenimą ir jo darbus.

Aleksandras Stulginskis gimė 1885 m. vasario 27 dieną Kaitininių val. Raseinių apskrityje, smulkus ūkio nuomininko šeimoje. Tėvų vargas išmokė Aleksandrą vertinti darbą ir darbu kurti gyvenimą.

Pagal laiko tradiciją, Aleksandras buvo pasiūstas į Kauno kunigų seminariją, kurią ir pabaigė. Buvo išvykęs į Inšbruką gilinti teologijos studijų, bet nutaręs pakeisti profesiją, persikėlė į Halę ir mokėsi agronomijos, kuri ir lietuviui Lietuvoje galėjo duoti darbo. Tikrai, pirmasis pasaulinis karas jį randa Trakų apskrityje agronomu.

Karo metu A. Stulginskis persikelia į Vilnių ir įsijungia į daugelį tautos darbų. Jis Nukentėjusiems nuo karo šelpit komiteto narys ir mokyklų bei prieglaudų maistu aprūpinimo organizatorius. Jis mokytojas seminarijos steigėjas, „Užininko“ įkūrėjas ir plunksnos darbininkas.

1916 m. A. Stulginskis, greta J. Basanavičiaus, J. Vileišio, P. Klimo ir k., pasirašo Vilniaus lietuvių raštą JAV prezidentui Vilsonui dėl Lietuvos teisių. Ir okupacinius vokiečių organus objektyviai informuoti ir gintis nuo tendencingo kaimyno pastangų pavedama A. Stulginskiui.

1917 m. Vilniaus konferencijoje Stulginskis išrinktas Lietuvos Tarybos nariu. Jis 1918 m. vasario 16 d. pasirašė Lietuvos nepriklausomybės aktą.

1918 m. rugsėjo 7 d. Stulginskis pirmojo Pasaulinio karo tremtinių ir belaisvių grąžinimo komiteto pirmininkas, gražinės tėvynės tūkstančių piliečių.

Pirmame M. Sleževičiaus min. kabinete (1918 m.) A. Stulginskis ministras be portfelio, o Pr. Dovydaičio kabinete — žemės ūkio ministras.

1920 m. gegužės 15 d. A. Stulginskis, kaip vienas rimčiausių, ramiausių ir taktiškiausių asmenybių iš krikščionių demokratų bloko, laimėjusio absoliutinę daugumą, išrinktas Steigiamojo Seimo pirmininku, kurisėjo ir respublikos

prezidento pareigas. Jam esant pirmininku ir einant prezidento pareigas, priimta demokratinė Lietuvos konstitucija, žemės reformos įstatymas ir daugelis kitų svarbių įstatymų, kuriais buvo atkuriami galimai tuo metu moderni Lietuvos valstybė.

Pirmasis demokratinės Lietuvos respublikos seimas 1922 m. gruodžio 21 dieną A. Stulginskį išrinko prezidentu, o antrasis 1923 m. birželio 19 d. jį perrinko, ir taip A. Stulginskis prezidentu išbuvo ligi 1926 metų, — visą laikotarpį, kurio metu Lietuvai gražinta Klaipėda, sukurtas aukštasis mokslas, įvesta — litų — valiuta, užsimoti arba gerokai nudirbti didieji valstybės statybos darbai.

Ar viskas buvo tvarkoje ir ar negalėjo būti daroma, elgiamasi ir padaryta tais laikais geriau, tobuliau, objektingiau, orientuojantis į tolimesnę ateitį ir t. t.?

Objektyvumas reikalauja pasakyti: taip, galima buvo ir reikėjo tobuliau veikti. Bet tai jau ne nuo vieno A. Stulginskio priklausė, ir daugiausia ne nuo jo. Jis buvo lojalus daugumos valios vykdytojas, tvirtai laikėsis demokratinį principų ir saivališkai nesielgė.

Paleidus paskutinį demokratinį seimą, 1927 m. Stulginskis pasitraukė į savo ūkį Jokūbave, Kretynių ap., ir rūpestingai, kaip pridera agronomui, ūkininkavė. Bet, kaip privalu kiekvienam sąžiningam ir sąmoningam piliečiui, jis dalyvavo ir politiniame šalies gyvenime. Kiek tai buvo galima ir įmanoma po silės žinomųjų įvykių.

Ne be A. Stulginskio pritarimo ir aktyvaus dalyvavimo buvo surasta vadinamoji demokratinė ašis (liaudininkų dem. su krikščionišomis dem., socialdem. pritarus), davusi efektyvių vasių ir evoliucijos būdų pasiryžusi grąžinti valstybę į normalų teisėtumo kelią, kurio nuosirdžiu ir karštu šalininku jis buvo ir atsidėjęs rūpinosi, nors ir nemalonumų dėl to patyrė. Tuos rimtus „ašies“ užsimojimus suardė užgriuvusi okupacija.

Sio rašinio autoriui daug kartų A. Stulginskį teko sutikti didžiojoje Lietuvos politinių ir socialinių projektų laboratorijoje — M. Sleževičiaus bute ir „Varpe“, ir visuomet susirūpinusių ir besisiliejantį tautos ir valstybės reikalais, jos pažangos sąlygomis ir ateitimi.

A. Stulginskis, nors ir nėjęs į kunigus, buvo giliai tikintis žmogus. Ir pagal savo pasaulėžiūrą bei profesiją — srovės žmogus. Tačiau jis, kaip tikras, aukštos kultūros inteligentas, nebuvo smulkus partietis. Kaip gilus demokratas, jis buvo tolerantiškas, visuomet pasiryžęs tartis ir susikalbėti. Trumpai sakant, tai buvo valstybinio masto politinė asmenybė. Ir šiandien jos jau nėra.

1941 m. birželio 15 dieną, tą baisiąją lietuvių tautai dieną, kada desimtytūkstančių lietuvių nekėčia ir paslapčia buvo sugautyti, sugrūsti ir gyvuliniai vagonais ir be maisto, be vandens kelias dienas išlaikyti užkurtose vagonuose, o paskiau išvežti į Rusijos gilumą, — ir A. Stulginskis su visa šeima išvežtas — kur gi kitur, jei ne tan pačian Sibiran, kurio laukai pusantro amžiaus būvy yra nusėti kaulais geriausių Lietuvos sūnų kovojusių su carizmu už tautos laisvę, už žmogaus teises, už valstybės savarankiškumą, už vakarų kultūrą ir civilizaciją. Rusija lietuviams visais laikais nerado blogesnę vietos visoje beribėje savo valstybėje. Taip A. Stulginskis buvo deportuotas į pačią Sibiro gilumą, prie Krasnojarsko, ir patalpintas į sunkiųjų priverčiamųjų darbų lagerį. Jau apie 60 metų amžiaus sulaukęs žmogus nepakėlė baisių darbo ir gyvenimo sąlygų ir mirė, kaip kad miršta ten tūkstančiai lietuvių už savo tautos bei savo valstybės laisvę ir humanišką, teisišką visos žmonijos ateitį.

Tebūnie jam lengva tragikojai, sunkioji Sibiro žemė!

J. Kardelis

„Tarpautinės teisės žinovai ir studentai (American Society of International Law nariai), gyvenę Vidurvakarinėje Amerikos daly, posėdžiavo lapkričio 30 d. Čikagos universiteto patalpose. Tarpe kitų tarpautinės teisės klausimų buvo paliestas ir Pabaltijo valstybių klausimas. Jį išskėlė konsulas P. Daudžvardis. Iškeltuoju klausimu kalbėjo keturi profesoriai, vienas teisėjas ir dar du asmenys. Visų mintys susivėdė į tai, kad Pabaltijo valstybės — Lietuva, Latvija ir Estija — yra agresijos aukos, kurių pusėje stovi teisė ir Atlanto Charterio pagrindiniai nuostatai, nusakyti įžangoje ir pirmuose dviejuose skyriuose.

Vienas Northwestern universiteto politinių mokslų profesorius pareiškė, kad Pabaltijo valstybių klausimas turėtų būti keliamas visuose tarpautinės teisės ir politinio mokslo (Political Science) draugijų susirinkimuose; jis taip pat pareiškė, kad Amerikos Vyriausybė gerai daro nepripažindama teisėtus aneksijos ir pripažindama nepriklausomą valstybių (Lietuvos, Latvijos, Estijos) atstovus.

Reziumuodamas pareiškė mintis, susirinkimo vedėjas, Čikagos universiteto tarpautinės teisės profesorius, pareiškė, kad tarpautinės teisės atžvilgiu visos suvereninės valstybės, didelės ar mažos, yra lygios: visos tur tas pačias teises ir pareigas; Pabaltijo valstybių byla gali būti iškelta JT konferencijoje.“

Trečiasis Lietuvos Respublikos Prezidentas Dr. Kazys Grinius.

DEMOKRATAI LAIMEJO PER-SIJOJ

Teheranas, DPD. Įvykusiose Persijos rinkimuose, kaip neoficialiai pranešama, laimėjo ministro Ghavam es Sul-teneh partija. Pagal tą pranešimą iš 77.893 suskaičiuotų balsų „demokratų partija“, gavo 51.663.

Lietuva JAV teisininkų susirinkime

„Tarpautinės teisės žinovai ir studentai (American Society of International Law nariai), gyvenę Vidurvakarinėje Amerikos daly, posėdžiavo lapkričio 30 d. Čikagos universiteto patalpose. Tarpe kitų tarpautinės teisės klausimų buvo paliestas ir Pabaltijo valstybių klausimas. Jį išskėlė konsulas P. Daudžvardis. Iškeltuoju klausimu kalbėjo keturi profesoriai, vienas teisėjas ir dar du asmenys. Visų mintys susivėdė į tai, kad Pabaltijo valstybės — Lietuva, Latvija ir Estija — yra agresijos aukos, kurių pusėje stovi teisė ir Atlanto Charterio pagrindiniai nuostatai, nusakyti įžangoje ir pirmuose dviejuose skyriuose.

Vienas Northwestern universiteto politinių mokslų profesorius pareiškė, kad Pabaltijo valstybių klausimas turėtų būti keliamas visuose tarpautinės teisės ir politinio mokslo (Political Science) draugijų susirinkimuose; jis taip pat pareiškė, kad Amerikos Vyriausybė gerai daro nepripažindama teisėtus aneksijos ir pripažindama nepriklausomą valstybių (Lietuvos, Latvijos, Estijos) atstovus.

Reziumuodamas pareiškė mintis, susirinkimo vedėjas, Čikagos universiteto tarpautinės teisės profesorius, pareiškė, kad tarpautinės teisės atžvilgiu visos suvereninės valstybės, didelės ar mažos, yra lygios: visos tur tas pačias teises ir pareigas; Pabaltijo valstybių byla gali būti iškelta JT konferencijoje.“

„Naujienos“ 289 nr.

New Yorko draugijų atstovai smerkia Lietuvos okupaciją

Liet. draugijų atstovai 1946 m. gruodžio 8 d. New Yorke, išklause išsamų pranešimų apie Lietuvos išlaisvinimo veiklą Amerikoje ir Europoje, nutarė:

1. Lietuvos išlaisvinimas — nepriklausomos demokratinės Lietuvos Respublikos atsteigimas — yra pasaulinės taikos atstatymo neišjungiamas dalis.

Pasaulio taika privalo būti atstatoma ant pagrindinių dėsnių, kuriems tiksliai Amerikos ir kitų demokratinų valstybių žmonės aukavosi ir kovojo. Tie dėsniai yra — Atlanto Carteris ir Keturių Laisvės.

Lietuvių Tauta, kovojusi prieš demokratiją prieš — naciską Vokietiją — ir sudėjusi nesuskaitomų aukų šioje kovoje, turi teisę reikalauti, kad Atlanto Carteris būtų įgyvendintas Lietuvoje ir jai kaimyninėse valstybėse.

Suvenytos Tautos, sukurdamos UN ir padėjusios pamatan Atlanto Carteri, turi PRIEVOLE atstatyti laisvą, nepriklausomą ir demokratinę Lietuvą.

Kol Lietuvai ir jos kaimynams ne-

SUSIKAUPIMO IR PASIRYZIMO DIENA

„Lietuva mano! priešui ant tavęs inirtus,
„Privalai hydra tapti ta,
kuriai nukirtus
„Galvą, tuoj kelios galvos vieton tos išdygsta.
„Išliksi tik hydra
gyvenimo pavirtus,
„Nors priešų nestygsta“

V. Kudirka

Vasario šešiolikta diena nepriklausomoje Lietuvoje mums būdavo visuotinio džiaugsmo diena. Mes džiaugdavomės laisve ir nepriklausomybe, mes džiaugdavomės tos laisvės ir nepriklausomybės valaisiais — kūrybiniais atsiekimais. Mums buvo kuo džiaugtis, nes mes gerai žinojome, kad naują gyvenimą kurti, tautos bei visos šalies gerovę kelti ir kultūringai bendradarbiauti su visos žemės tautomis bei jų valstybėmis mes galime tikrai būdami laisvi ir nepriklausomi.

Šiandieną mes kankinamės tremtyje, o Lietuvos Respublika be laisvės. Šiandieną mes neturime kuo pasidžiaugti. Šiandieną mums beliko viena viltis. Deja, ne visus ji gaivina.

Tačiau tai ne mūsų viduje ir ne iš mūsų pačių plaukianti nuotaika. Tai padarinius veiksmų, kuriais daugelis mūsų perentuziškai pasitikėjo ir vylėsi, o dabar perskubiai nusivilia.

Mūsų gi vidujinis įsitikinimas yra tvirtas ir nepalažiamas! Šį mūsų įsitikinimą patvirtina visuomeninio žmogaus bei žmonijos istorijos raida, kuri ir po šio karo savo lapuosna įsirašė net kelis naujų valstybių vardus. Netrukus ji jų įsirašys dar daugiau, kad laukiamoje ateityje didžiu būriu sudarytų visos žemės rutulio vieną didžią vienybę — vieną visų tautų valstybę, kurios atėjimo negalima nelaukti. Laukia to Mr. Churchillis, tvirtai tuo tiki Didžiosios Britanijos užsienio reikalų ministras Mr. Bevinas — drauge su jais ir su daugybe geriausių žmonių laukiame ir mes.

Idėjomis, kuriomis vadovavosi didieji praeities karo nugalėtojai, sukūrę Atlanto Chartą ir Jungtinių Tautų organizaciją, sekame ir mes. Todėl šiandieną viltingai žiūrime į ateitį.

Mes įsitikinę laisvės ir teisėtumo laimėjimu! Tauti žmonijai laidos laisvą gyvenimą ir kultūros bei civilizacijos klestėjimą. O tokiomis sąlygomis esant, mes tikrai busime laimingi ir patenkinti.

Šiandieną, prisimindami gražesnius metus ir didžią istorinę praeitį, stipriai linkimės viltimi ir nepalažkime deusia! Tai jėga, kurią turime mes patys. Mes patys ja ir disponuojame. Ji yra galingsesnė ir už atominę energiją. Sveika, stipri ir nepalažkama dvasia yra ta galybė, kuri gali laiduoti geriausia mums ateitį!

J. K.

Antrasis Lietuvos Respublikos Prezidentas Aleksandras Stulginskis.

Karo meto suvaržymai Anglijoje

Anglija. Vasario 10 d. vidunaktį Anglijoje įsigaliojo drastiški elektros suvaržymai pramonėi ir namų reikalams. Nuo šios dienos 2/3 Anglijos kasdien 5 val. negauna elektros energijos namų reikalams / nuo 9 iki 12 ir nuo 14 iki 16 val. /; ji taip pat visiškai atimama pramonėi, neturinti D. Britanijai gyvybinės reikšmės. Kuro ministras paaiškino, kad vyriausybė šių priemonių būvo priversta imtis dėl to, kad anglies atsargos yra nepaprastai išsekusios ir iškasamos kmenas anglies nepakanka papildyti esamam pareikalavimui. Jeigu Anglija nesimtu šių drastiškų priemonių, tad grėstų visiška katastrofa elektros aprūpinimui.

Ta pat Anglijos min. pirm. Atlee parlamente nurodė, kad dabartinė elektros krizė išaukė nepaprastai šaltis, mažos anglies atsargos ir didesnis elektros sunaudojimas, negu prieš karą ar šio karo metu. Ministras pabrėžė, jog nors Anglijoje anglies šiandien yra daugiau iškasama kaip kad bet kurioje kitu metu, tačiau ir jos sunaudojimas yra padidėjęs keleriopai. Atlee kvietė visus anglis suprasti sunkią padėtį ir savanoriškai elektros energiją taupyti, tuo prisidedant prie vy-

riausybės numatytos taupymo programos. Panašias mintis min. pirm. išdėstė ir vasario 10 d. radijo kalboje anglų tautai.

Parlamento debatuose elektros energijos klausimu vyriausybę smarkiai puolė opozicija. Kalbėjo ir opozicijos vadas Churchillis. Savo žodyje padaręs aštrių priekaištų kuro ministrui, išvadogė kvietė anglų tautą remti vyriausybės pastangas, siekiant išlyginti susidarėjusią krizę. Po įvairių paklausimų, Atlee pabrėžė, kad vyriausybė nežino, kada ji galės atsaukti šiuos nemalonius suvaržymus.

Vasario 11 d. pranešimuose buvo nurodyta, kad per pirmąją dieną Anglija sutapė net 22.000 ton. anglies. Spėjama, kad elektros suvaržymai bus išplėsti ir likusiai Anglijai. Reikia manyti, kad socialistinė Anglijos vyriausybė šių nepopuliarių vyriausybės priemonių ėmėsi didžiausios bėdos veržiamia. Juoba, kad tai paliečia pačią jautriausią Anglijos visuomenės dalį — darbininkiją. Dėl elektros nutraukimo pramonėi turėjo sustabdyti darbą fabrikai ir to pasekoje apie 3 mil. darbininkų nustojo darbo ir tuo pačiu uždarbo.

Šalin dūsavimai

Šalin nusiminę dūsavimai skaudūs!
Jie silpnina dvasią paikai.
Ar mums, kaip mergaitei raudoti nuraudus,
Nors spaudžia nelaimės, vargai?
Ne taip mūsų bočiai didvyriai kariavo.
Kai gindami brangiąją Lietuvą savo
Jųėjo į kovą pulkai.

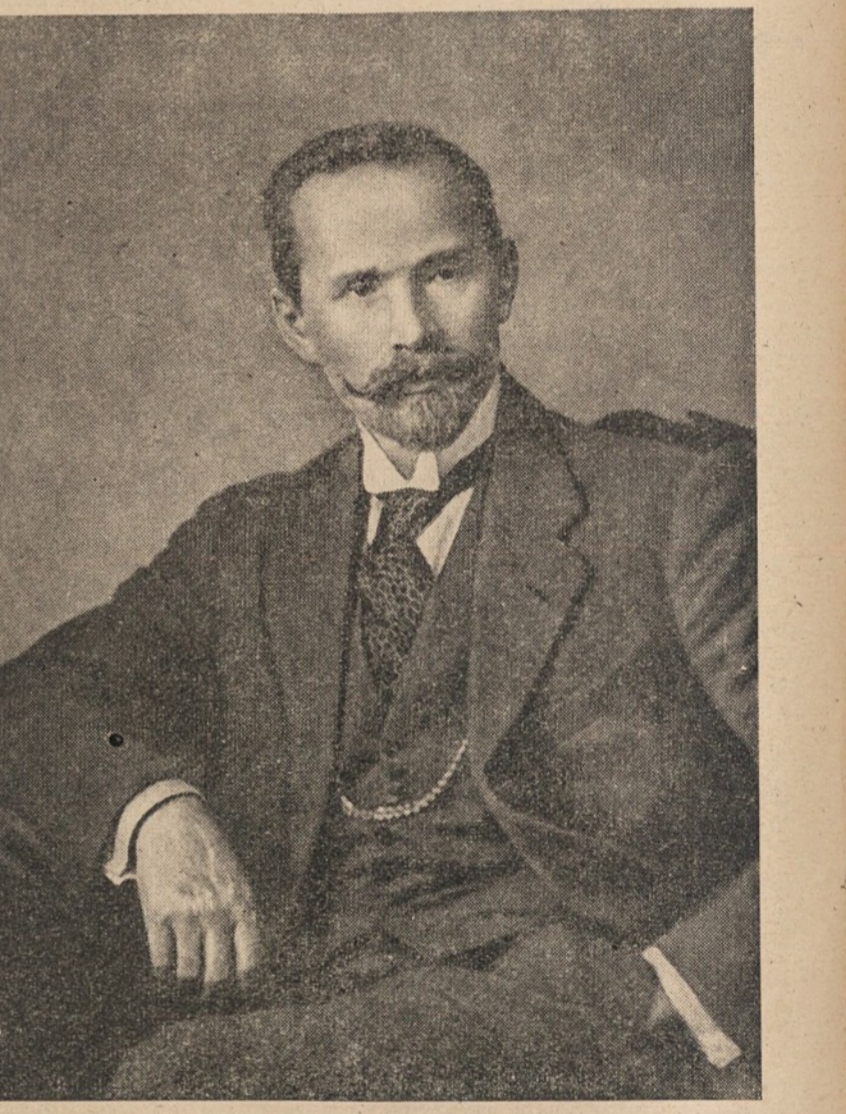
Kam trokšti pradergti tą uždangą-girią,
Kur slepia kelius ateities?
Juk Dievas teisingas ir valdo ir skiria
Laikus iš aukštos paslapties!
Kas bijo šešelio — šešėlius temato,
Tas Dievo galybės tikrai nesuprato:
Naktis jam visur be vilties.

Kaip vyrai be baimės messtokim į kovą,
Kaip milžinas amžių baisus,
Ir meilė tėvynės tebūnie vadovu
Ir Dievas, kurs valdo visus!
Darbuosmės ir eisme, kur šaukia tėvynė!
Mylėsme ir gerbsime, kaip proseniai gynė!
Tėvynė iš miego pabus.

Ne kumštė tevaldo pasaulį šiandieną,
Bet meilė, tikyba, šviesa!
Ne kardui abišaliam kalsime plieną:
Jo apmuodo galia — maža.
Kas kardu kariauja, nuo kardo ir žuva.
Ar maž po milžinkapius kaulų jau pūva?
Kita ateitis artima!

Į darbą, į darbą, kaip Dievas įsakė,
Su tekančia saule vilties!
O Tėvas augsčiausias, kurs amžiais mus plakė,
Paguodžiančią ranką išties.
Su Dievo pagalba ir mokslu šarvuoti,
Tik stokim į darbą už laisvę kovoti,
Išnyks palydovai nakties!

Maironis

Pirmasis ir ketvirtasis Lietuvos Respublikos Prezidentas Antanas Smetona.

Visa Anglijos spauda ši klausimą gyvai diskutuoja. Karėjų žodžių vyriausybėi nepasigali opozijos laikraščiai. Ypatingai puolamas kuro ministras. Tačiau laikraščiai vieningai pabrėžia, kad reikia remti vyriausybės pastangas taupant anglis ir elektrą. Evening Standart rašo, kad dabar ne laikas ieškoti atleidimų ožiui, bet reikia paklusti vyriausybei. Vėliau, krizę pašalinus, galėsime surasti kaitininkus ir su jais atsisteiti, baigia laikraštis.

Kada tik Anglija atsiduria didesnę bėdą, tada ir opozicija remia vyriausybę, nežūrint nuomonų skirtumo tuo ar kitu klausimu. Vyriausybė kuro kaitinama, kad ji užmiršo visas kitas problemas pasinėrusi suvalstybinimo planuose. Tačiau, nors suvalstybinimas ir yra patį jautriausias reikalas konservatoriams, bet jie vyriausybę su pranta ir jos pastangas remia. Tai yra tikros demokratijos pavyzdys, kur ir opozicija žino, kada reikia kaituoti pagalius ir valstybės vežimo ratus.

Vasario 8 d. keturių ministrų pavaduotojai baigė išlaikyti Vokietijos nugalėtojų pažįras. Paskutinės jas pareiškė Ukraina ir Gudija. Ukraina Austriškos taikos sutarties klausimu neužmiršo ir pabėgėlių reikalų. Ji reikalavo, kad į Austrijos taikos sutartį

būtų įrašytas nuostatas, jog visi DP į Austrijos būtų grąžinti ir jų kilmės kraštus. Gudija dėl taikos sutarties su Vokietija nurodė, kad Ruhr sritis būtų administruojama keturių didžiųjų valstybių. Gudija iš Vokietijos reikalauja 1,5 milijardo dolerių kuro nuostolių atlyginimo. Vokietija tai turėtų atlyginti dabar gaminamais pramonės produktais.

Korespondentai sako, kad išklausias visų valstybių nuomos, keturių ministrų pavaduotojai pradės ruošti pačius taikos sutarčių tekstus. Tačiau laiko ligi vasario 25 d. perdaug neliko, ir jie turės paspausti, kad laiku darbą užbaigtų. Manchester Guardian norodo, kad, nežūrint mandagumo ir malonių gestų, neįnėjama tikro nuosirdumo į vienybės keturių ministrų pavaduotojų tarpe. Nuomonų skirtumai tarp jų lieka neišlyginami ir jie turės būti perduoti keturiems didiesiems.

Vasario 12 d. BBC paskelbė, kad Anglijoje nuo šios dienos įsigaliojo dar griežtesni suvaržymai elektros ir kuro srityje. Elektros suvaržymai išplečiami visai Anglijai, išskiriant mažą Šiaurinės Škotijos dalį. Speciali komisija, kuriai pirmininkauja pats Atlee ir kurios sudėtyje įeina kuro, darbo ir finansų ministrai, paskelbė, kad Anglijoje

įvedamas karo meto aptemdymas, laikraščių tiražas ir puslapių skaičius sumažinamas ligi karo meto skaičiaus, savitaisiais lielioms savaitėms visai uždarami. Taip pat suvaržomas traucinių susisiekimas. Žemyno kariuomenė savo priemonėmis padės gauti anglis ir reikalingus centrus, o karo laivynas suteiks jūros transporto priemones. Manoma, kad po šių griežtų priemonių anglies atsargos turės padidėti.

GEN. MORGANAS APIE TREMTINIUS

Zurnalo News Review suruoštame pobūvyje gen. leit. Sir Frederick Morgan reikalavo vykdyti greitą akciją, kad būtų padėta daugybei „vargšų be namų išblaškytų asmenų, ypač tebegyvenančių Vokietijoje“. Gen. regejimo vyriausybė atsibgenti juos į Angliją.

Ilgose kalboje, aptaręs reikalą baltų, lenkų, jugoslavų ir ukrainiečių, kurie negali grįžti į savo kraštus, Morganas pasakė: „Visame tame, ką aš pasakiau, yra šėselis tos geležinės uždangos ir, tikeitės man, kad išties yra esminis reikškinys, kuris gula ant benamių šielų. Kur jie gali matyti viltį ir šiek tiek šviesos dabartiniame tamsume? Yra buvęs silpnas žybtelėjimas ir truputis tos vilties, kurią mes Vakariai es-

me padarė, bet kuri jau dabar išblėsta“. „Atsižvelgiant į padėtį, yra pageidaujamas greitas ir įmanomas sprendimas. Anglijoje mes šaukiame darbo jėgos. Prie mūsų durų yra jos daug pasirokusios ir turinčios geros vilties“.

Gen. Morgano pareikšimą stipriai parėmė Parlamento nariai Sir Arthur Salter ir Mr. R. A. Butler. Sir Salter pareiškė, kad tremtiniai iš Britų zonos galėtų būti atgabenti į D. Britaniją ir įtraukti į pramonę, „ne tik be rimto pasiaukojimo, bet su dideliu laimėjimu mums patiems“. Jų atvykimas nereiktų bereikalingo maisto suvartojimo ir patalpų užėmimo. Britanijai dabar juos maitina tiesioginiu ar netiesioginiu būdu, o specialistas dirbdamas savo srityje pagamina daugiau nei kad jis sunaudoja.

Toliau Sir Salter su užuojauta kalbėjo apie pabaltiečius, kuriuos jis vizitavo šioje zonoje. Jis pabrėžė, kad šie žmonės susivaldė pačioje beviltiškiausioje padėtyje. Bet tučiuojau turi būti kažkas padaryta, kad jų specialybė ir sugebėjimai neįblėstų. Nedyrkytė ilgų įžanginių tyrinėjimų. Vyriausybė tučiuojau turi pasiūlyti savo atstovus ir pradėti darbą.

(The Manchester Guardian 1947. II. 8.)

Sumanymas sutelkti tremtinius Vakarų Vokietijoje

Visoje Vakarų Europoje turime tik 78,000 teroro išmėgų iš Lietuvos žmonių. Jie išbarstyti dideliuose plotuose nuo Stokholmo iki Romos, nuo Paryžiaus iki Grazo.

Jų nedaug, bet jie yra to mieles, kurių gimdo ir palaiko valstybę, be kurių negali būti tautos, ypač valstybės. Turime išmėgti beveik visą tautos protą, kultūriniam darbu paruošus smegenis. Ogi visa lietuvių tautos masė yra hermetiška Sovietų kalėjime, kur laisvas ir lietuviškas kūrybinis darbas griežtai uždraustas.

Lapkričio 4 d. ministeris P. Zadeikis įteikė Jungtinėms Tautoms VLIKo memorandumą apie tikrai apvertintą lietuvių tremtinių padėtį.

Ilgokame memorandumu svarbiausiu skyrum tenka laikyti VI d. kurio prašoma visus 78,000 tremtinių laikini apgyvendinti vienoje visai kompiaktinėje masėje, kur nors Vakarų Vokietijoje, gal būtų, Reino baseine, kur apima ilgą zoną nuo Šveicarijos pasienio iki pat Olandijos ir ribojasi su Prancūzija, Luksemburgu ir Belgija. Mažoje zonoje, vieno kokio nedidelio rajono plote norėtų laikinai apgyventi visi lietuviai, o tur būt, taip pat latviai ir estai. Šitaip apgyvendinti ūkiuose ir miesteliuose, lietuviai nori turėti savo policiją, mokyklas, necenzūruojamą spaudą ir kultūros įstaigas.

Zodžiu, jie nori demokratijos, jie nori pasprukti iš diktatūros, kuri Vokietijoje dar tebegalioja ir, tur būt, dar galios bent keliolika metų. Lietuviai yra antimilitaristai, nemėgsta uniformų ir karinės okupacijos, kuri bet kurioje šaly užmuša demokratines įstaigas, įžeidžia žmoniškumo jausmus ir didina netvarką.

Dabar pažiūrėsim, ar didžiosios demokratijos duos mums nors mažą demokratijos dalį, ar jos pagerbs didžiulius demokratijos kankinius.

Didžiausia kliūtis VLIKo sumanymui įvykdyti — tai iškeliamas atitinkamo skaičiaus vokiečių iš kurios numatytos apskrities.

Si kliūtis nėra fizinio pobūdžio, bet psichologinio. Milijonai vokiečių iškeliami vienokiais ar kitokiais pasiteisinimais, kai kada labai silpnais. Vokietijai.

DEL TREMTINIŲ OPEROS

Š. m. vasario mėn. 8 d. „Lietuvių Žodyje“, antrašte „Platus kelias vieškelis...“ į tremtinių opera, buvo įdėtas platus straipsnis apie Detmoldo lietuvių operos kolektyvo vargus ir nuopelnus.

Nesimu spręsti daugelio smulkių, nereikšmingų aprašymų, minėtame straipsnyje reikalingumo. Man rūpi tik šios kelios eilutės: „Tiktai p. Kapočiui pasisekė gauti faneros ir lotų. Už tai (ir už daug kita!) operos kolektyvas jį prašo būti administratorium“.

Straipsnio autorius, matyt, yra nepakankamai informuotas pats, taigi ir daugelį skaitytojų gali suklaidinti. Jaučiu tad pareigą šią klaidą atitaisyti.

P. Kapočiaus kandidatūra operos administratoriaus vietai kolektyvo buvo aptarta daug anksčiau, negu p. Kapočius žinojo, kad mums fanera reikalinga. Taigi p. Kapočius ne už fanerą ir lotus nusipirko sau administratoriaus vietą, kaip tai galima pagalvoti, perskačius anksčiau pakuotus eilutes, bet buvo pakviestas kaip tinkamas žmogus tam darbu vadovauti.

Tiesa, nežinoma man, ką gerb. str. autorius turi galvoje, sakydamas „ir už daug kita“. Gal tai jau tik pačiam autoriui tėra žinoma.

Be to, dar str. autorius, šiaip jau buvęs net per daug smulkmeniškais, kažin kodėl, įvardindamas visus kolektyvo narius, sąmoningai ar ne, bet praleido p. Augaitį pavardę, kuri taip pat buvo pakviesta ir gana seniai tam pačiam kolektyvui dirba.

Taigi informuojant visuomenę, reikėtų gal mažiau smulkintis, bet apie reikalą iš esmės ir teisingai rašyti.

Oper. solistas Vl. Baltrušaitis

PRANEŠIMAI

Baltų Centrinė Taryba praneša, kad gauti iš Amerikos Konsulo p. J. Burdrio pranešimai apie gimes Amerikiečių šiemis asmenimis: Soldatenkoviene Janina, Venckaitė Onai, Jonkui Petriui. Gasparo Čelkono vardu gautas iš Amerikos vertingas laiškas. Elenos Smailienės vardu gautas iš Amerikos laiškas.

Baltų Centrinė Taryba prašo pranešti šių asmenų adresus: Staškevičaitės Galinos, Bagdono Mykolo, Bagdonaitės Prancės (Bandorienės), Pupkevičiaus Marijono, Poderio Stasio, Poderio Vladio ir Anglijon išvykusios Krapavickaitės Genovaitės.

Anglijoje gyvenantieji lietuviai ieško giminių ir pažįstamų: Skjelvelas Jonas ir Šcepkauskas Pranas. Atsiųpti šiuo adresu: Monks Common Camp Lower Beeding n/Horsham Sussex England.

Virkutis Augustinas prašo atsiųpti šiuo adresu: Possingworth East Camp Cross in Hand Near Uckfield Sussex East England.

PAIEŠKOJIMŲ REIKALU
Baltų Centrinė Taryba praneša, kad Britų zonos lietuvių kartoteka baigiamas tvarkyti. Už paiešką nusiųstas šis mokslis: už paprastą paiešką — 50 pf., už paiešką su kartoteka — 50 pf., už paiešką su kartoteka ir „Lietuvių Žodyje“ 2 RM. Atsiskaitymas pašto ženklais.

POLICIJOS SKELBIMAS
Tumėnienė-Raičauskaitė Jadvyga, duklė Justina ir Sofijos Sasnauskų, sukeldama šį karą, kartu su Rusija yra kaltininkė, kad trys Baltijos valstybės nustojo beveik viso nacionalinio turto ir 2 milijonų žmonių.

ja, sukeldama šį karą, kartu su Rusija yra kaltininkė, kad trys Baltijos valstybės nustojo beveik viso nacionalinio turto ir 2 milijonų žmonių.

Vokiečių skriaudos Lietuvai
Rusija pasiėmė prievarta visą Lietuvos turta: žemę, miškus, miestus ir kaimus, namus, gyvulius ir padargus, fabrikus ir smulkias krautuoves. Su gyventojais neleistai susisiekti ir jiems teikti pagalbą.

Bet mes dabartinėmis sąlygomis negalėsime iš Rusijos nieko reikalauti.

Dabar lieka tik klausimas, ar leis mums galingieji kalbėti apie vokiečių — nacių, gerų ir vidutinių vokiečių —

Lietuvai padarytas skriaudas ir nuostolius?

Lietuva pradėjo kovą prieš nacizmą jau 1934 m. (Neumann-Sass byla). 1939 m. kovo 22 d. Vokietija atėmė iš Lietuvos Klaipėdos kraštą: 2,848 kvadratinis kilometras ploto ir 160,000 gyventojų. 1941 m. įsiveržė vison Lietuvon ir ten pradėjo skubią kolonizaciją, išmesdama geresnius žemdirbius iš jų ūkių, visur konfiskuodama galvijus, grūdus, geresnius namus, baldus, susiekiant priemonėmis ir net patį žmogų. Vokiečių okupacija kainavo Lietuvai mažiausia 250,000 gyvybių. Visokio judamo turto vokiečiai Lietuvoje prisigrobė už 600 milijonų dol. ir apie 300,000 hektarų geriausias žemes.

Tai dabar ir kyla klausimas, ar tie 78,000 tremtinių, kurie neteko viso savo turto, gaus teisę kelti kokio nors atlyginimo klausimą.

Visi paprasti žmonės, kurie vagystės nepripažįsta dorybe, nasakys, kad lietuvių tautos likučiams Vakarų Europoje priklausė iš Vokietijos mažiausia Klaipėdos krašto didumo plotas (1,100 kvadratinis mylių) su visais ūkiais, visu gyvu ir negyvu inventorium, su miesteliais ir fabrikais. Jie pripažins, kad tokiam plote lietuvių turi visą teisę pakeisti vokiečius, siunčiant juos į dabartines lietuvių stovyklas, o lietuviams leidžiant įsisteigti laikiną savo valstybę, panašią į Luksenburgą. Jei Lietuvai nepriklausomybė bus sugrąžinta, o dvasinė šventė, kuri uždegė širdyse neužgesinaną to miesto meilės liepsną.

Tarytumei šiandieną jauti žmogus tą tamsiai mėlyną, žvaigždžių prisagstytą naktį virš Gedimino kalno. Naktis apkabina tave, prisiglaudusi prie didžiojo kunigaikščio pilies sienos, apglėbia visą pilį ir kiek akys užmato po tavo kojų išplitusį miestą, žibantį tūkstančiais šviesų. Šeiloje nesuprantamas, bet gailiausias džiaugsmas, laimės švaigulys ir palaima... Tavyje atgimsta daugelio amžių protėvių, čia gyvenusių, mylėjusių, kovojusių ir kariusių, kraujas, ir tu, tarytumei jų, kažkur čia, aplinkui, besimėksiančių, pašibždėtas, vos virpančiomis lūpomis, kartoji naujos maldos žodžius:

— Šiame mieste trokštu gyventi ir mirti!

Vilnius lietuvių veikia kažkokia mistiška jėga. Tur būt, tikrai tai amžių kraujas, kuris srvena lietuvių gyslose to miesto namuose, gatvėse, aikštėse, kalnuose, soduose... Amžinoji giminytė, jokiuose įstatymuose neužrašyta, bet galingesnė ir už pačią mirtį.

Tūkstančiai lietuvių, atvykę į šį miestą, tuoj pat pasijaučia lyg namuose — viskas artima, sava, pažįstama ir mylima, pradeda švento Jono gatvę ir baigiant Bokšto Vartais, nekalbant apie tautos šventoves, kaip Gedimino pilis, katedra ar Aušros Vartai.

Ir vyras, atitrūkęs nuo Mūšos pakrančių, išglėbėsiavęs visą Zemaičių žemę, glamonėjęs akimis Kauno senamiestio gatvių gatelį, ir Micevičiaus slėnio romantiką, galutinai prarado savo širdį Vilniuje.

Daugelį pastarųjų metų galėjai jį sutikti ne tik nuostabiose Gedimino, Švento Jono ar Vilniaus gatvėse, bet kiekviename to miesto nuošaliausiam užkampyje. Ir jeigu jis būtų galėjęs būti gražiausias meilės posmais apdainavęs ir Bernardinų gatvę, ir Napoleono aikštę, ir Stiklių gatvę, ir kiekvieną akmenį ar plytą iš to miesto grindinio ar namo.

Bet gyvenimo painiavos piktos: jos išplėdė žmogų iš mylimo miesto ir metė toli į pasaulį. Iškildžiojo ir tebekildžioja tas, žmogus pasaulinio grožio miestus, o jo širdyje su kiekvienu diena stipriau atgimsta augsplaukėje vaikų išgirsta žygiuojančių savanorių daina: — Vilniaus kalneliai, sveikiname jus!

A. Rūkas

VILNIAUS KALNELIAI, SVEIKINAME JUS!

Atrodo, labai labai seniai, dar augsplaukėje jaunystėje, kai per Pakruojo miestelį didžius žygius jojo savanoriai, vaikinkčio širdin įmigo vienas jų trunkiai užtrauktos dainos posmas:

— Vilniaus kalneliai, sveikiname jus!

Ruoskite drašuliams tinkamus kapus... Jie jojo į Vilnių, į Lietuvos sostinę, kur kadaise Gediminas vilką sapnavo, kur gyvena kunigaikščiai, iš kur Aušros Vartų garsas sklinda plačiai po pasaulį. Vaikinkčio širdin traukė paskui savanorius, — pasibalnoti tėvo obuolnušį žirgą, užsirišti ant rankovės baltą raištį ir drauge su jais išjoti žygin Deją, dešimtmečio vaikinkčio svajones sutramdo mamos pabarimas ir tėvo žvilgsnis, jam lieka tik skardžiu balsu ilgesingai traukti:

— Vilniaus kalneliai, sveikiname jus!

Ruoskite drašuliams tinkamus kapus... Savanoriai pavuvojo Vilniuje, ir didvyrių miesto kalneliai ne vieną jų priglaudė amžinai miegoti, kaip ir Gedraičių kalvos ir Širvintos skardžiai... O kurie grįžo į namus, nuostabių dalykus pasakojo apie Gedimino pilį, apie Neries skaidrumą, apie miestą, šimtais saulėje spindinčių bonių papuoštą... Ir dar aistringiau paauglis berniukas dainavo:

— Vilniaus kalneliai, sveikiname jus!

Nuslinko glėbys metų, „vaikinkčias augo į vyrą. Keitėsi laikai, kaitėsi ir dainos. Ir nebe vaikinkiu diskutu, bet vyriski balsu užtraukdavo vaikas:

— Ei, pasauli!

Mes be Vilniaus nenurimsim! Ne vienas jis tas dainas dainuotdavo, dainavo jas visa Lietuva, ir toli skambėdavo trankus aidas:

— Marš, marš pro Zvėryną, Palei kalną Gedimino!

Daug, be galo daug dainų buvo apie tą miestą sudėta, viena už kitą gražesnių, bet giliausiai širdyje įsimigsi liko pirmoji, kurią savanoriai traukė:

— Vilniaus kalneliai, sveikiname jus!

Kuomet? Kuomet bus galima jus pasveikinti? Aplankyti Vytauto grabą? Pasinerti visa siela į lietuvių tautos praeitimi kvėpuojančių gatvių raizginį. Kuomet? Tie klausimai kankino ne tik tuos, kurie, žilo plauko sulaukę, dalį savo prabėgusių dienų buvo išgyvenę tame amžiu mieste ir jį pamilė, bet ir jaunuolius, kaip mūsų vaikiną, kuriems ir dainuojamos dainos ir pačių didžiųjų tautos kūrėjų posmai smiegišai slėn begaliniai ilgesiu ir meile:

— O Vilniaus bokštai — lyg stebuklas šventais!...

Gyvenimas su kiekvienu diena painėja. Jei mes pažvelgtume šimta, penketa šimtu, tūkstantį metų atgal, pamatytume, jog kuo giliau ir praeiti, tuo žmonių žvilgsnis įsmigtų ateitin, — apsvaigtų galva nuo tos „painiavos, kuri mūsų žemę laukia.

Ir pasisuko staigiai gyvenimo bėgiai, ir prasidėjo didžiųjų mūsų amžiaus painiavų pirmosios dienos, ir jos nuvedė tik Pakruojo savanorių palydą į taip ilgai svajotą sostinę Vilnių.

Pirmasis nepriklausomos Lietuvos rašytojų draugijos suvažiavimas ne laikinojo, bet amžinojojo sostinėje. Lyg

Švento Jono gatvė Vilniuje ir gražioji Sv. Jono varpinė.

Paskirtos literatūros premijos

Už geriausius 1946 m. tremtyje išleistus kūrinius paskirtos šios premijos: Švietimo Valdybos premija — Bernardui Brazdionui, BALFO premija — Alfonsui Nykai-Nilūnui, Liet. Raudonojo Kryžiaus — Kazuii Bradūnui ir „Patrios“ — Henrikiui Nagiui. Premijos iškilmingai įteikiamos vasario 15 dieną Tiubingene.

Operos atidarymui skirti du spektakliai: vasario 25 d. ir kovo 3 dienų, abu 14 valanda. Todėl, kas negavo vietos į vasario 25 dienos spektaklį, gaus į kovo 3 dienos spektaklį.

ATGAIVINAMOS LITERATOROS PREMIJOS

Lietuvių rašytojų tremtinių draugijos pastangomis atgaivintos lietuvių literatūros premijos. Už geriausius 1946 m. lietuvių literatūros kūrinius, parašytus ir išleistus kurioms nors spausdinimo priemonėmis tremtyje skiriamos keturios premijos. Pirmoji premija, kurią skiria Švietimo Valdyba, turės pavadoti valstybinę premiją; kitas tris premijas skiria Liet. Raud. Kryžius, BALFAS ir knygų leidykla „Patria“. Lietuvių Rašytojų Draugijos pranešimu, paskirtos premijos bus iškilmingai įteiktos vasario 15 dieną Tiubingene.

SIBIRE MIRĖ IGNAS SKRUPSKELIS

Amerikos žiniomis, Sibire kankinio mirtimi mirė 1941 m. bolševikų nutiestas ir sunkiesiems darbams išvežtas žymus lietuvių kultūrininkas, „XX amžiaus“ redaktorius, katalikų visuomenės veikėjas Dr. Ignas Skrupskelis.

IS LIETUVOS TREMIAMI VYSKUPAI

Kaip rašo „Mūsų Kelias“, gautomis iš Amerikos žiniomis, rusai ištrėmė Sibirian Telių vyskupą V. Borisevičių sunkiesiems darbams miškuose. Drauge ištrėmtas ir Plungės klebonas prelatas P. Pukys.

LIETUVŲ TREMIAMI VYSKUPAI

Už geriausius 1946 m. tremtyje išleistus kūrinius paskirtos šios premijos: Švietimo Valdybos premija — Bernardui Brazdionui, BALFO premija — Alfonsui Nykai-Nilūnui, Liet. Raudonojo Kryžiaus — Kazuii Bradūnui ir „Patrios“ — Henrikiui Nagiui. Premijos iškilmingai įteikiamos vasario 15 dieną Tiubingene.

ATVYKIO DIRIGENTAS

L. T. Operos diriguoti atvyko iš Tiubingeno dirig. A. Kučinas. Dirigentas stropiai ir skubiai dirba su visų premjeros kolektyvu.

PARAŠIAUSIŲ TREMTINIŲ

Parasiusiųjų tremtinių sąrašas: 1) Austrijos lietuviams 1,100 svarų knygų, \$ 550,00 vertės; 2) Italijos lietuviams — 10,000 sv. pieno miltelių \$ 3,700,00 vertės; 3) Italijos lietuviams 988 sv. maisto ir drabužių \$ 717,54 vertės; 4) Vokietijos lietuviams — 10,000 sv. pieno miltelių \$ 3,700 vertės; 5) Vokietijos lietuviams — 11,138 sv. drabužių, maisto ir vaistų, \$ 7,825,70 vertės.

ATVYKIO DIRIGENTAS

L. T. Operos diriguoti atvyko iš Tiubingeno dirig. A. Kučinas. Dirigentas stropiai ir skubiai dirba su visų premjeros kolektyvu.

PARAŠIAUSIŲ TREMTINIŲ

Parasiusiųjų tremtinių sąrašas: 1) Austrijos lietuviams 1,100 svarų knygų, \$ 550,00 vertės; 2) Italijos lietuviams — 10,000 sv. pieno miltelių \$ 3,700,00 vertės; 3) Italijos lietuviams 988 sv. maisto ir drabužių \$ 717,54 vertės; 4) Vokietijos lietuviams — 10,000 sv. pieno miltelių \$ 3,700 vertės; 5) Vokietijos lietuviams — 11,138 sv. drabužių, maisto ir vaistų, \$ 7,825,70 vertės.

REIKŠKIU PAGARBĄ

Reikškiu pagarbą Kęstutis Miklaševičius Seligenstadt b Würzburg, 1947 1. 16.

PRANEŠIMAS

PRANEŠIMAS, kad adm. Miklaševičius Kęstutis iš Lietuvos Tautinio Ansamblio yra išstojęs ir nuo š. m. sausio 16 d. Lief. Taut. Ansamblio pareigas perėmė p. Mironas Andrius. Liet. Taut. Ansamblio Seligenstadt b Würzburg, 1947 1. 16.

lietuvių noriai sutiks tą valstybę aplėsti ir grįžti Lietuvon. Blogesniu atveju — jie turės teisę savo naujojo sodyboje pasilikti, nes kas gi priims kur kitur išvytą Lietuvos vėliavą, jos institucijas, pačią jos sielą?

Anglų, amerikiečių ir prancūzų interesas išgelbėti lietuvius.

Vėl tas pats tragiškas klausimas: ar norės alijantai išgelbėti lietuvių tautos skelvdaras?

Turėjau progos plačiau išsikalbėti su keturiais asmenimis, ilgiau buvusiais su lietuvių tremtiniais Vokietijoje. Tys ty mano informatorių yra Amer. piliečiai ir vienas Lietuvos pilietis. Daviau jiems įvairių klausimų apie tremtinių padėtį trijose Vakarų Vokietijos zonos. Nuostabu, jog visų keturių nuomonės tvirtino, kad:

1. Prancūzų zonoje tremtiniai traktuojami geriau, negu vokiečiai.

2. Britų zonoje jie esą lygiai traktuojami su vokiečiais.

3. Amerikiečių zonoje jie esą labiau žemesniais už vokiečius.

Tai bendra taisyklė, kuri turi daugelį išimčių ir reikalauja daug aiškinių, kuriems šiame straipsnyje nebeturėsi vietos. Net pačių alijantų žvilgsniu žiūrint, tremtinių išbarstymas po visą Vokietiją yra didžiausia klaida ir nesąmonė.

Ar šiaip, ar kitaip galvosime, bet išblaskyti demokratijų likučiai, (o jų bent milijonas žmonių, ir tai pačių šauniausių) palengva germanizuojami, Baltijos tautos 700 metų kovoją prieš germanizaciją, o dabar net iš toliausių kraštų atvyko kareiviai ir UNRRA valdininkai testuoti germanizacijos. Atrodo, didžiosios tautos labai susirūpinę dar kaip nors padidinti vokiečių skaičių ir pagerinti jų rasę Baltijos tautų sąskaita.

Jeigu alijantai tikrai laikytų mums lygiais vokiečiams, tai už mums padarytas skriaudas tuojau atlygintų in kind, t. y. natūra: Paskirtų kiekvienai tautinei grupei po atitinkamą apskritį, iš kurios pašalintų visus vokiečius, ir leistų baltiečiams apsigyventi ūkiuose ir miestuose kompaktinėmis grupėmis su savo administracija ir policija, be okupacinės kariuomenės.

Tokia zona geriausia būtų pavesta globai Luksemburgo ar Belgijos. Mažosios tautos turi vikresnę galvoseną ir jos geriau suprastų mažųjų tragediją. Dabar mes zirziamė didžiulius valstybės kaip bitelę į dramblio ausį: mūsų niekas negirdi; kaltinti moka, skriaudų neatlygina nė mažiausia dalimi.

Jeigu demokratijos pradėtų vykdyti teisingumą, tai ir jų pačių moralinis prestižas pakiltų. O tai yra labai didelis jų interesas, nes šitas aruodas pas juos labiausiai ištuštėjęs ir labiausiai reikalingas papildymo, kitaip — juk gresia pasaulini katastrofa, jei jis skriaudoms kelias vis vaikščios.

Dr. K. Pakštas. („Amerika“ 753 nr.).

SALPOS SIUNTINIAI TREMTINIAMS

Nuo 1946 metų spalio 1 d. Bendrasis Amerikos Lietuvių Salpos Fondas lietuviams tremtiniais šelpia ir išsiunčia penkis daiktines siuntas, susidedančias iš drabužių, maisto produktų, vaistų, knygų, avalynės ir kitų daiktų — 33,226 svarų, \$ 14,593,00 vertės.

Šios siuntos nusiųstos lietuviams šiose valstybėse:

(1) Austrijos lietuviams 1,100 svarų knygų, \$ 550,00 vertės; 2) Italijos lietuviams — 10,000 sv. pieno miltelių \$ 3,700,00 vertės; 3) Italijos lietuviams 988 sv. maisto ir drabužių \$ 717,54 vertės; 4) Vokietijos lietuviams — 10,000 sv. pieno miltelių \$ 3,700 vertės; 5) Vokietijos lietuviams — 11,138 sv. drabužių, maisto ir vaistų, \$ 7,825,70 vertės.

Kaip žinoma, be šių didesnių siuntinių BALF nuolatos siunčia per paštą mažus knygų, maisto ir drabužių siuntinius lietuviams tremtiniais tose valstybėse, kur nėra BALF įgaliotinių ar lietuvių tremtinių komitetų.

Iki šiol į Olandiją, Lenkiją, Indiją ir kitas Tolinų Rytų valstybes yra išsiusta per 200 pašto siuntinių su drabužiais, maistu ir 30 siuntinių knygų.

Tų siuntinių vertė siekia apie \$ 3,000,000. (Am.)

PARASIAUSIŲ TREMTINIŲ

Veiklų Danijos lietuvių rūpesčių jau pradėtas rinkimas parąšų po raštu, kuris reikalauja Lietuvai sugrąžinti laisvę ir nepriklausomybę.

Raštas bus įteiktas Jungtinėms Tautoms. Tą raštą pasirašys lietuviai, latviai ir estai ir jie rinks parąšus iš kitų Lietuvai prijaučiančių žmonių.

Užsimota surinkti trys milijonai parąšų. (Am.)

LIETUVIŲ ŽODIS

LIETHUANIAN WEEKLY NEWS

Lietuvių savaitraštis Anglų zonoje Leidžia Baltų Centrinės Tarybos Lietuvių Skyrius

Redaguoja Redakcinė Kolegija Vyr. Redakt. Jonas Kardelis

Adresas: (21a) Detmold, Wittjestr. 14 Newspaper authorised by P.R.I.S.C. CCG (BE)

Spaudžia Borek & Geiser, Detmold